

БЕКТЕМИН

Бишкек шаарындагы 1-май районуна
караштуу № 83 орто мектебинин

директору Э.О. Канетова

" 18 " *сентябрь* 2022 - ж.

Анарбекова Мариябүбүнүн 13.00.02 - окутуу жана тарбиялоонун теориясы жана методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган "Болочок мугалимдердин физика боюнча орто мектепте физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу" темасындагы диссертациясынын илимий жыйынтыктарынын окуу процессине жайылтуу тууралуу

АКТ

1. Жайылтуунун автору: Анарбекова Мариябүбү
2. Илимий изилдөөнүн аталышы: "Болочок мугалимдердин физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу"
3. Кыскача аннотация: Физика боюнча класстан тышкаркы иштер аталыштагы атайын курстун мазмуну болочок физика мугалимдеринин предметтик компетенциясынын калыптанышына шарт түзөт жана кесиптик техникалык ишмердүүлүктөрүн өркүндөтүүгө жардам берет. Ал эми изилдөө учурунда даярдалган окуу методикалык курал, методикалык сунуштар болочоктогу физик мугалимдеринин класстан тышкаркы иштерди уюштурууга жана аны натыйжалуу ишке ашырууга, класстан тышкаркы иштердин түрлөрүнө өз алдынча планын түзүп, максат милдеттерин аныктай билүү менен аларды ишке ашырышат. Бул изилдөөнүн жыйынтыктарын орто мектептерде, гимназияларда натыйжалуу өткөрүүгө түздөн түз пайдаланса болот.

Педагогикалык жогорку окуу жайларда физика боюнча класстан тышкаркы иштердин психодидактикалык проблемаларын изилдөөнүн негизинде атайын курстарга тиешелүү болгон законченемдер такталды; педагогикалык жогорку окуу жайларда "Физика боюнча класстан тышкаркы иштер" аталыштагы атайын курсунун мазмуну талданып, анын төмөнкү деңгээлде экендиги илимий мүнөздө далилденди; класстан тышкаркы иштердин түрдүү формаларын уюштурууга жана өткөрүүгө арналган окуу материалдары иштелип чыкты; ал процессти өркүндөтүүнүн методикалык шарттары аныкталды; бул атайын курстун лекциялык, практикалык жана

лабораториялык сабактарында студенттердин чыгармачылык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруучу окуу-изилдөөчүлүк тапшырмалар, методикалык сунуштар даярдалды.

4. Жайылтуунун натыйжасы: Изилдөөгө алынган проблеманы, окуучулардын физика боюнча класстан тышкаркы иштерин уюштуруу боюнча мугалимдин компетенттүүлүктөрүнүн мазмунун иштеп чыкканы, коюлган максатка жетүүнүн илимий божомолун түзгөнү. Коюлган милдеттерди чечүүнүн шарттарын жана жолдорун тапканы, иштелип чыккан окутуу технологияларын жогорку окуу жайлардын иш практикасына киргизилгендиги, педагогикалык экспериментти жүргүзүү менен илимий изилдөөнүн милдеттери аныкталды.

5. Жайылтуунун орду жана убактысы: Бишкек шаарындагы 1-май районуна караштуу № 83 орто мектебинин 9-10-11-класстарды класстан тышкаркы иштердин түрлөрүн аткарууга автор тарабынан иштелип чыгылды, педагогикалык эксперименттер автордун өзү жана жетекчилиги менен биргеликте өткөрүп анын жыйынтыктары талданып, корутунду чыгарылды.

2020-2022 окуу жылдары педагогикалык эксперимент жүргүзүлдү.

6. Жайылтуунун формасы:

«Педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын жыйынтыктарында» изилдөөнүн төртүнчү милдети чечилди. Бул милдетке ылайык иштелип чыгып, сунуш кылынган физикадан класстан тышкаркы иштин мазмуну, окутуу методикасынын эффективдүүлүгү педагогикалык экспериментте текшерилди жана жыйынтыкталды. Эксперименттин жүрүшү үч этапты камтыды: аныктоочу (2015-2016-жж.), изденүүчү (2016-2018-жж.), окутуучу (2018-2020-жж.). Педагогикалык экспериментке бардыгы болуп 140 студент катышты, эксперименттик группада 80 студент, 60 студент текшерүүчү группада болушту. Экспериментти өткөрүүгө педагогикалык жогорку окуу жайлардын 12 окутуучусу, мектептин 42 мугалими, 280 окуучу катышышты.

Педагогикалык эксперименттин базасы катарында И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин физика-математика факультети, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин физика жана электроника факультети, Баткен мамлекеттик университетинин табигый илимдер жана дене тарбия факультети, Бишкек шаарындагы А.Молдокулов атындагы улуттук-инновациялык технологиялык мектеп лицейи, Бишкек шаарындагы №83 жалпы билим берүүчү орто мектеп жана Нарын областына караштуу Кочкор районундагы К. Мырзабеков атындагы орто мектеби тандалып алынды.

Педагогикалык экспериментти жүргүзүүдө жана өткөрүүдө төмөнкү методдор колдонулду: илимий методикалык эмгектерге теориялык анализ жүргүзүү жана жалпылоо, аңгемелешүү, анкета алуу, тестирлөө, педагогикалык байкоо жүргүзүү, конкреттүү эксперименталдык жагдайларды анализдөө, окутуучулардын, мектеп мугалимдеринин тажрыйбаларына байкоо жүргүзүү. Андан сырткары И. Арабаев атындагы КМУнун профессор

М.Р. Рахимова атындагы квалификацияны жогорулатуу жана кайра даярдоо институтуна, Республикалык мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу кайра даярдоо институтуна келген физика мугалимдери “Алтын түйүн” улуттук балдар инженердик-техникалык академиясынын инженер мугалимдери, А. Молдокулов атындагы улуттук-инновациялык технологиялык мектеп лицейиндеги физикалык кружокту алып баруучу мугалимдер Р. Кенжебаев, С. Кубанычбековалардын иш тажрыйбалары окуп үйрөнүлдү жана жалпыланды.

Эксперименттин аныктоочу этабында жогорку окуу жайларындагы физика адистигине окутулуучу физика боюнча класстан тышкаркы иштин атайын курсунун окуу-методикалык документацияларына талдоо жүргүзүлдү. Изденүүчү эксперименттин жүрүшүндө изилдөөнүн жумушчу гипотезасы, максаты, негизги милдеттери такталды. Класстан тышкаркы иштерди уюштуруу боюнча окутуунун дидактикалык шарттары аныкталып, анын ар бир шарты методологиялык негизде илимий жактан тастыкталды. Болочоктогу физика мугалимдердин кесиптик сапатын жогорулатууга көмөк көрсөтө турган атайын курстун мазмуну, анда керектелүүчү дидактикалык материалдардын топтому, үй шартында өз алдынча аткарылуучу физикалык эксперименттердин тапшырмалары, аларды аткаруунун тартиби жөнүндөгү методикалык сунуштар даярдалды. Ошондой эле, студенттерди кесиптик жактан калыптандыруу максатында алардын кызыгуусун жана таанып-билүү жөндөмдүлүктөрүн өнүктүрүүчү ыкмалар, окутуунун ар кандай каражаттары сунуш кылынды. Түзүлгөн окуу материалдарды жана аларды окутуунун технологияларын сыноо иретинде И. Арабаев атындагы университеттин физика-математика факультетинде физика боюнча класстан тышкаркы иштерге арналган атайын курсту окуткан экспериментаторлор, мектепте иштеп жаткан физика мугалимдери менен жекече иштер аткарылды. Окуучулар жана мугалимдер үчүн “физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу үчүн окуу куралы” жана аны колдонууга методикалык көрсөтмөлөр таркатылып берилди. Жыйынтыгында, аталган окуу ишин уюштуруунун формасынын жаңы түзүлгөн мазмуну менен сунушталган методиканы колдонуу максатка ылайыктуу жана эффективдүү болооруна ынандык.

Респонденттердин тигил же бул маселе боюнча ой пикирлерин билүүдө анкеталык сурамжылоого алынган жооптордун мааниси зор. Ошондуктан аныктоочу эксперимент учурунда иштеп жаткан мугалимдер, окуп жаткан студенттер жана бүтүрүүчүлөр менен анкеталык сурамжылоо иши жүргүзүлдү. Мугалимдер үчүн анкеталык суроолордун үлгүсүнөн мисал келтирели.

1. Сиздин педагогикалык стажыңыз:
2. Сиз өз практикаңызда физикадан класстан тышкаркы иштерди өткөрөсүзбү?
3. Иштеп жаткан мектебиңиздин физикалык лабораториясы кандай абалда? (физикалык куралдар, макеттер, моделдер жетиштүүбү)?

4. Физикадан класстан тышкаркы иштерди уюштурууда кандай технологияларды колдоносуз?

5. Сиз катышкан квалификацияны жогорулатуу курстарында физика боюнча атайын класстан тышкаркы иштерге багытталган программалар уюштурулдубу?

Анкеталык, сурамжылоонун жыйынтыгы боюнча экспериментатор окутуучулар жана мектеп мугалимдери, бүтүрүүчүлөр төмөндөгүдөй пикирлерин билдиришти: болочоктогу физика мугалимдерин даярдап жаткан факультеттерде физика боюнча класстан тышкаркы иштер боюнча атайын курска берилген сааттардын жетишсиздиги; жумушчу программаларда, окуу - методикалык комплекстерде конкреттүү класстан тышкаркы иштерди уюштуруу менен байланышкан темалардын киргизилбегендиги ж.б. класстан тышкаркы иштерди өткөрүүгө жардам берүүчү мамлекеттик тилдеги дидактикалык материалдардын, окуу методикалык колдонмолордун жоктугу; окуу программасында класстан тышкаркы иштерди өткөрүүгө тиешелүү саат бөлүнбөгөндүктөн окутуунун аталган формасы өткөрүлбөгөндүгү ж.б. Негизинен, жогорку окуу жайлардын окутуучуларынан жана мектеп мугалимдеринен бул проблемага байланыштуу көптөгөн маалыматтарды алдык жана аларды изилдөө ишин жүргүзүүгө оң таасирин тийгизди.

Курстун мазмуну жана лекциялар менен практикалык сабактарды өткөрүүнүн методикасы, инновациялык формалар менен каражаттарды тандоо жана колдонуу жолдору автор тарабынан көзөмөлдөнүп турду. Алсак, Ж. Баласагын атындагы физика жана электроника факультетинде доцент Р.Исаева, Ош мамлекеттик университетинин физика-техникалык факультетинин доценти Б. Каденова, Баткен университетинин табигый-математикалык билим берүү кафедрасынын доценти М. Темирбаевдер пикирлери, сунуштары, ар кандай жаңы табылгыларды кабыл алышып, методикалык базага киргизилди.

Калыптандыруучу эксперименттин кийинки бөлүгү студенттердин педагогикалык практикадан өтүү учуруна туура келди. Педагогикалык практика мезгилинде биз студенттердин алган теориялык билимдерин окуучулардын класстан тышкаркы иштерди уюштуруу процессинде колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн пайда кылууну көздөдүк. Класстан тышкаркы иштерди өткөрүүдө окуучулардын компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга жана аларга ар кандай багытта таалим-тарбия берүүгө арналды.

Жалпы изилдөө ишин жүргүзүүдө жана педагогикалык эксперименттин жүрүшүндө студенттер болочок мугалимдер алган билимдердин, билгичтиктердин жана компетенциялардын сапаты теориялык жана практикалык мүнөздөгү тапшырмаларга алынган студенттердин жооптору аркылуу аныкталды. Студенттердин теориялык билимдерин жана окуучулардын класстан тышкаркы иштерин өткөрүү боюнча кесиптик-методикалык билгичтиктерин текшерүү максатында теориялык мазмундагы суроолор жана практикалык мазмундагы тапшырмалар иштелип чыкты. Төмөндө ошол суроолор менен тапшырмалардын айрымдарынын үлгүлөрүн келтирели. Толугу диссертациянын 3.1 параграфында берилген.

Комиссия Анарбекова Мариябүбүнүн диссертациялык изилдөөсү окуучулардын студенттердин физика боюнча класстан тышкаркы иштерди уюштуруу компетенттүүлүгүн калыптандыруу бүгүнкү күндө актуалдуу экендигин белгилейт.

Комиссиянын төрайымы:

С.С. Дүйшөнова

Комиссиянын мүчөлөрү:

С.К. Узенова

Н.Т. Кабылбекова